

антитезі. Це своєрідний діалог-диспут, що складається з двох монологів, в яких знайшли віддзеркалення різні життєві позиції. Перший монолог викликає відчуття радості, повноти життя, захоплення образом саду: «Забудь свою печаль, ешь сладкий виноград, Вообрази, что мир вокруг как райский сад», «...Давай же пировать, пока еще живем!». У другому монолозі замість бенкету – туга, замість радості – плач за Сіоном, за зруйнованим Храмом, замість прекрасного саду, який названий тут райським, для того, щоб викликати асоціації з символом Єрусалиму, Ерец-Ізраель, – «разрытый лисами» Сіон. І про яке щастя може йти мова, «когда нам негде жить и негде умирать»? Відчуття себе як вічного вигнанця отримує розвиток у творчості Іегуди Галеві, де тема повернення до Сіону розкривається на особистісному рівні. У сіоніді «Сердце мое на Востоке заброшено...» [Тридцять 1997, с. 153–154] присутнє вже звичне протиставлення чужого прекрасного благополучного світу («Пышный беспечный пир», «блеск, нега Испании»), який герой не може прийняти і в якому не може безтурботно жити (це не його життя, не його батьківщина), і «бедной отчизны» («Край мой во власти Эдома жестокого», «груды руин и камней Храма далекого, храма сожженного бедной отчизны моей...»). Це протиставлення зосереджене у монолозі, що підкреслює очевидну, безкомпромісну позицію героя, який говорить саме про своє бажання повернутися в землю предків і саме про свою тугу за розореним і захопленим Сіоном. У творчості поета ці відчуття набувають жанрового оформлення (сіоніда), основою якого є ряд мотивів, що повторюються, які найяскравіше представлені в найзнаменитішій з сіонід поета «Сіон, ужель не спросишь ты...» [Тридцять 1997] і найповніша класифікація яких запропонована З. Копельман [Копельман 2001, с. 131–144].

Створений Іегудою Галеві міні-жанр відображає особливість сіоністськи ангажованої івритської літератури, яка незважаючи на час і оточення завжди була для її авторів, з одного боку, суто особистою художньою нішею, що сприяла їх творчим і духовним пошукам, а з іншого – завжди залишалася чутливою до внутрішніх і зовнішніх проблем єврейства, переважно пов'язаних з головною ідеєю його історії, політики, культури – ідеєю повернення до Сіону.

Так стає очевидним, що сучасний підхід до поняття ангажованість, що враховує всю сукупність поглядів митця і універсальність його позиції, склався ще до того, як автори терміна «ангажованість» спробували абсолютизувати роль ідеології, політики у творчому процесі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Біблія Або Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту. Из мови давньоєврейської й грецької на українську дослівно наново перекладена. [переклад професора І. Огієнка] (2015). Київ, 1365 с.
2. Бігун, Борис (2000). Нариси про літературу постмодернізму [У:] *Зарубіжна література*. №№ 29–32.
3. Копельман, З. (2001). Сионида – паломничество души. [В:] *Вестник еврейского университета*. Москва – Иерусалим. № 6 (24). с.131–144.
4. Тегилим (1999) / Перевел и составил комментарий р. Дов-Бер Хаскелевич. Под общей редакцией проф. Г. Брановера. Иерусалим, 231 с.
5. Тридцать три века еврейской поэзии: краткая антология в переводах с иврита (1997). Екатеринбург, Каменск-Уральский, 412 с.
6. Шалев, Цруйя 2000. Я ТАНЦЕВАЛА Я СТОЯЛА. Москва – Иерусалим, 175 с.
7. Эпштейн, М. Н. (1978). Ангажированная литература. [В:] *Краткая литературная энциклопедия*. Москва. Т. 9, с. 58.

УДК 398: 82.09 (477)

DOI:10.32626/2309-9771.2020-52-120-125

Жанна Янковська

доктор філологічних наук, професор кафедри культурології та філософії Національного університету «Острозька академія»

e-mail: zanna.malva@gmail.com

ORCID: 0000-0002-7846-2796

НАУКОВІ ІСТОРИЧНО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ФОЛЬКЛОРИЗМУ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ ПРОЗИ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ СТОЛІТТЯ

Література кожного народу у своїх витоках апелює до усної народної творчості. Процес засвоєння фольклору авторською творчістю сьогодні в науці прийнято називати фольклоризмом.

Об'єктом дослідження цієї статті є українська романтична проза першої половини ХІХ століття; предметом – різноманітні наукові підходи до вивчення явища фольклоризму у прозових творах цього періо-

ду. Власне, зроблено спробу з'ясувати історично-методологічні засади вивчення фольклоризму в українській філологічній науці.

Варто зазначити, що фольклоризм літератури як стильовий та стилістичний засіб – явище далеко не неоднотипне. І це у повній мірі стосується також української прози першої половини XIX століття, оскільки романтизм взагалі актуалізував якнайширше та якнайглибше звернення до фольклору.

Перші аналітичні екскурси у цьому напрямку з'явилися на початку XIX століття у працях М. Максимовича, М. Костомарова, О. Бодяньського, П. Куліша. Дослідники, які працювали на межі XIX – XX століть, а також у радянські часи, теж не оминули увагою цю форму трансформації фольклору в авторські твори. Тут можемо назвати праці таких відомих вчених, як О. Потебні, М. Сумцова, І. Франка, М. Грушевського, О. Білецького та інших. У радянські часи в напрямку розвитку досліджень фольклоризму багато зусиль доклали М. Грицай, Л. Дунаєвська, В. Бойко, Р. Кирчів, В. Погребенник, Г. Нудьга, І. Денисюк і т. д.

Якщо на початку звернення до аналізу взаємозв'язків фольклору та літератури вчені більше висловлювали певні універсальні судження, ще не оперуючи навіть самим терміном «фольклоризм», то у XX столітті дослідники найчастіше аналізують фольклоризм творів конкретного автора, спираючись в основному на «зовнішнє» освоєння письменниками фольклору у його власній творчості.

Сьогодні в українській науці поширюється децю інший вектор вивчення фольклоризму у художніх творах того чи іншого періоду, використовуючи який, намагаючись з'ясувати глибинні, «внутрішні» форми його вияву, вчені звертаються до даних суміжних гуманітарних галузей: етнолінгвістики, етнопсихології, етнофілософії, літературної герменевтики, семіотики, етнокультурології, етностетики та інших. Достить плідно у цьому напрямку працюють сьогодні Я. Гарасим, О. Вертій, П. Іванишин, В. Івашків, Р. Марків і та інші дослідники.

Вивчення фольклоризму літератури в українській науці можемо умовно поділити на чотири періоди:

- перша половина XIX століття;
- кінець XIX – початок XX століття;
- радянський період (в основному 60-90 роки XX століття);
- сучасний період, який характеризується новими підходами та пошуками.

Ключові слова: фольклоризм літератури, романтизм, українська літературна проза першої половини XIX століття, джерельна та науково-методологічна основа вивчення фольклоризму.

Zhanna Yankovska. Theoretical Historical-Methodological Bases of Folklorism in Ukrainian Literary Prose in the First Half of the XIX Century.

Every nation's literature addresses folklore at its source. The process of the folklore adaptation by authors in their works is called folklorism.

The object of this research is the Ukrainian romantic prose of the first half of the XIX century.

The subject of the research is various stylistic aspects of the folklorism manifestation in the prose of this period.

The author attempts to reveal historical and methodological bases of the folklorism study in the Ukrainian philology.

It is worth noting, that folklorism of the literature as a stylistic tool is not quite homogeneous. This applies also to the Ukrainian prose of the first half of the XIX century, because the romanticism in general has raised the deepest appeal to the folklore. The first analytical excursus in this area appeared at the beginning of the XIX century in the works of M. Maksymovych, M. Kostomarov, O. Borodianskii and P. Kulish.

The researchers working on the brink of the XXth century and in the Soviet times also paid special attention to the transformation of the folklore into the works of authors. The works of such prominent scientists of that period as O. Potebnia, M. Sumtsov, I. Franko, M. Hrushevskii and O. Biletskii should be named here. In the Soviet times the folklore was studied by M. Hrytsai, L. Dunaievskia, V. Boiko, R. Kyrchiv, V. Pohrebennyk, H. Nudha, I. Denysiuk, etc.

While in their early attempts to analyze the correlation of folklore and literature the scholars had made only general judgments, not even using the term 'folklorism', in the XXth century, the researchers were already analyzing the folklorism of the works of a specific author, paying special attention to the external assimilation of folklore in his or her works.

Nowadays, Ukrainian scholars tend to study folklorism in a slightly different way, trying to reveal its deep, internal form of expression, using the data of the related humanitarian branches: ethno-linguistics, ethno-psychology, ethnophilosophy, literary hermeneutics, semiotics, ethno-aesthetics, etc. Very popular in this area are the works of J. Harasym, A. Vertii, P. Ivanyshyn, V. Ivashkiv, R. Markiv, etc.

Therefore, the research of folklorism of the literature in Ukrainian study can be divided into 4 periods:

The first half of the XIX century;

- *The end of the XIX – beginning of the XX century;*
- *The Soviet times (mainly 60-90's of the XX century);*

- *Modern period, characterized by new approaches and researches.*
- **Key words:** *folklorism of the literature, Ukrainian literary prose of the first half of the XIX century, romanticism, theoretical and methodological basis of the folklorism study.*

Постановка проблеми. Від часу написання творів у період романтизму (перша половина XIX століття, включно до 60-х років) і до сьогодні вивчення взаємодії літератури з фольклором пройшло різні стадії розвитку, спочатку апелюючи до поняття її народності, що значно звужувало предметне поле дослідження, а пізніше – до фольклоризму, що також може включати як взаємодію між названими двома галузями тільки на рівні словесності або між літературою та різними сторонами народного життя й творчості загалом. Найчастіше у таких студіях автори вивчали співдію творів окремого письменника з фольклором. І це зрозуміло, бо у кожного автора такі форми взаємозв'язків були свої. Проте вартою осмислення є проблема про взаємодію авторських та народних творів у межах цілого літературного періоду або напряму, коли можна виділити типові й індивідуальні риси таких взаємозв'язків.

Актуальність дослідження. Осмислення такої категорії та явища, як «фольклоризм літератури», вивчення його смислових рівнів, окреслення історично-методологічних підходів та аналіз з погляду сучасної методології на українську прозу доби романтизму (як і інших періодів) дає змогу нового її прочитання й характеристики. Українська романтична проза у своїх глибинних зв'язках з фольклором для українців є не просто знаковою, вона концентрує в собі ментальні, психологічні й архетипні коди національного буття. Щодо цього М. Яценко писав про те, що для романтиків найвищим художнім зразком «органічної» поезії (те саме можемо стверджувати й стосовно прози) «вищим за літературу освічених класів є фольклор, що уособлює народний дух, національні особливості як прояв багатства універсуму» [11, с. 236].

Основоположні праці вчених, які понад півтора століття аналізували твори письменників, стали джерелом теоретичною базою для подальших студій, в тому числі й стосовно їх рецептивних зв'язків із народною творчістю. Враховуючи поступ сучасних методологій та інтердисциплінарних підходів до аналізу художнього твору, ці дослідження нині потребують уточнення, перегляду, поглиблення та виявлення нових форм, рівнів та векторів взаємодії двох систем словесності. Важливо, що крізь призму дослідження фольклоризму літератури можна не лише дешифрувати її «національний код», а й виявити траєкторію входження до комплексу «універсальних цінностей», що допомагає усвідомленню власної ідентичності, етнічної вартості, оскільки навіть сучасні глобалізаційні чинники, за словами Я. Гарасима, «не спроможні стерти специфіку етнічно маркованої ментальності між людьми чи бодай втрутитися в перекодування національно змодельованих та глибинно архетипізованих психоестетичних процесів сприйняття дійсності» [2, с. 31].

Мета дослідження. У цій статті зроблено спробу висвітлити закономірності й компактно узагальнити теоретичні набутки науковців з часу написання творів доби романтизму, які зверталися до вивчення питання фольклорно-літературної взаємодії у зазначений період; окреслити досягнення та проблеми методологічного характеру; хронологічно класифікувати цей матеріал.

Об'єктом дослідження є корпус праць вчених, які досліджували проблему взаємозв'язків фольклору та літератури, починаючи з XIX століття й до сьогодні.

Предмет дослідження складають історико-методологічні особливості й підходи у вивченні фольклорно-літературної взаємодії.

Матеріалом дослідження є вибіркові наукові тексти, що стосуються зазначеної проблематики.

Виклад основного матеріалу. Література кожного народу у своїх витках апелює до народної усної словесності. Не є винятком і література українська. Тому досить важливою бачиться проблема дослідження співдії цих двох систем: фольклору і літератури. Специфіка їх взаємодії визначається засвоєнням іманентних форм та принципів народної творчості авторською.

Українська література періоду романтизму стосовно використання фольклору має особливий статус. Не зайвим буде наголосити, що романтизм як літературний напрям актуалізував якнайширше та якнайглибше звернення до народної творчості, що зумовило у літературі різноманітні трансформації від конкретних стилізацій, використання фольклорних сюжетів, мотивів, а іноді й фольклорних текстів безпосередньо (особливо пісенних), мовно-стилістичних фігур (постійних епітетів, метафор, фразеологізмів тощо), які, як правило, пердають певні символічні смисли, до складних внутрішніх взаємозв'язків, що на сьогодні розглядаються не лише з точки зору фольклористики та літературознавства на основі порівняльно-історичного методу, але й на пересіченні інших гуманітарних наукових галузей, як етнофілософії, етно- та психолінгвістики, етнології, етнопсихології, семіотики, літературної герменевтики та інших. Можемо говорити про те, що фактично йдеться про інший рівень такого аналізу, що спрямований, як пише П. Іванишин, користуючись досвідом Г. Г. Гадамера, на «інтерпретацію» та «реінтерпретацію» текстів [4, с. 5–6].

Особливістю вияву фольклоризму у прозових творах є те, що, на думку О. Кузьменко, «спричинює синтез різних форм використання народного джерела, що передбачає власну літературно-психологічну

інтерпретацію» [6, с. 699], а це зумовлює вироблення певних стильових тлумачень та може бути включено й до поняття «індивідуальний стиль автора».

Поняття «фольклоризм літератури» сьогодні досить широко залучається до смислового поля аналізу літературних творів для кореляції стильових аспектів тексту. Власне, це поняття може сприйматися й ширше, охоплюючи різні галузі культури та мистецтва, а не лише вербальну творчість. У. Б. Далгат зазначає, що взаємодія фольклору та літератури – це «процес закономірний, але далеко неоднотипний, він має індивідуально-неповторний та історично-послідовний розвиток» [3, с. 11]. Автори словника-довідника «Українська фольклористика», маючи на увазі таку «неоднотипність», потрактовують фольклоризм як поняття «двох рівнів вияву: генетичного та функціонального», де перший рівень пояснюється як «наслідування або використання фольклору в літературній творчості (Р.Кирчів)» із зазначенням, що це «найбільш типова ознака продуктивного фольклоризму, коли, орієнтуючись на фольклорну поетику, автори літературних творів творчо трансформують, переосмислюють чи розбудовують традиційно фольклорні мотиви, образи, композиційні схеми та художні засоби у канві власного тексту» [7, с. 399]. У цьому дослідженні йдеться саме про такий вияв фольклоризму, оскільки другий, функціональний, впливає з його «соціальної природи» як «продуктивного процесу органічної адаптації, трансформації і репродукції фольклору в суспільному побуті, культурі, мистецтві (В.Гусєв)», тобто, це організація хорів, оркестрів, ансамблів, творчих колективів, де перевага надається «усній формі відтворення» [7, с. 399–400].

Варто зазначити, що можна говорити не лише про «неоднотипність», місткість поняття фольклоризму загалом, але й про «неоднотипність» «генетичного» фольклоризму зокрема. Стосовно цього у довідникових виданнях йдеться про те, що це «наявність» фольклорних елементів у літературних творах, «проявляється на різних функціональних зрізах: через сюжетне запозичення, введення у текст окремих мотивів чи образів, символічне переосмислення фольклорних міфологічних першоелементів», і в цьому плані виділяються «такі основні етапи освоєння літературою фольклору: стилізацію, психологічну інтерпретацію фольклорних мотивів, переосмислення народної міфології» [6, с. 699]. Цей перелік не є кінцевим. Щодо різних видів прояву фольклоризму в літературі, то Д. Медріш виділяє два типи фольклорно-літературних зв'язків: відкритий (контактний), коли близькі за функцією писемні та усні жанри протягом цілих епох співіснують і здійснюють один на одного помітний взаємний вплив, та закритий (паралельний), коли різні усні та писемні жанри утворюють в національній словесності єдину і вельми сталу протягом кількох століть жанрову систему за принципом доповнюваності» [Цит. за вид. : 9].

Фактично, якщо говорити конкретно про літературну прозу першої половини XIX століття, то йдеться про рецептивну естетику та поетику літератури відносно фольклору, що «зумовило запозичення письменниками ідей, мотивів, образів, сюжетів... з подальшим їх творчим переосмисленням (трансформацією)» [6, с. 580].

Найширше звернення у зазначений період до етнокультури, проблем простого народу призвело до повного виведення літератури з іманентно-структурної замкнутості та переорієнтацію її на конкретного «широкого» читача, а відповідно – і «відкритості» тексту художнього твору. Рецептивна естетика свого часу була предметом дослідження західних вчених: Н. Гартмана, Р. Ингардена, Г.-Р. Яусса та В. Ізера. Зокрема, В. Ізер продукував ідею про закладену у тексті «функцію послання», тобто фактичну присутність «імпліцитного читача» [Цит. за вид. : 9]. Щоправда, зазначені дослідники обґрунтовували рецептивні зв'язки виключно в межах літературних трансформацій та запозичень у системі «автор – твір – читач». Проте можемо стверджувати, що досить чітко простежуються вони й на рівні таких двох вербальних систем, як «фольклор» та «література», особливо у зазначений період.

Проблему «існування» у творі читача як кінцевого адресата, реципієнта, сприймача художнього слова по-своєму розробляли такі відомі російські вчені, як М. Бахтін, Ю. Боров, М. Гей. В Україні окремі аспекти її дотично порушували у своїх фольклористичних і літературознавчих працях О. Потебня, І. Франко, О. Білецький, а пізніше – Б. Кубланов, Г. Сивокінь, Р. Гром'як, В. Брюховецький, М. Ігнатенко, М. Яценко, В. Смілянська, Г. Клочек, Я. Гарасим та інші.

Фольклоризм як стилістичний прийом, використовуючи принципи рецептивної естетики, дає, разом з тим, розуміння змісту й рецептивної поетики, що зумовлює проектування усіх зображально-виражальних художніх засобів на реципієнта, а отже, «є фізичною основою сприйняття, збуджують емоції читача, підтримують і динамізують його увагу, доносять до адресата авторський задум» [6, с. 580].

Компаративний аналіз як методологічний прийом є основоположним при встановленні стильових особливостей взаємозв'язків між системами «фольклор» та «література». Процес співдії зазначених художніх вербальних систем цікавила українських письменників та дослідників (як і вчених інших країн), ще починаючи з початку XIX століття, у час розвою романтизму, коли звернення до народної культури було настільки всеохоплюючим, що стало своєрідним еталоном, мірилом «народності», взірцем для наукової діяльності та художньої творчості багатьох учених і письменників.

У зазначений період, на думку Ю. Шутенко, «ці проблеми закономірно постали перед дослідниками у зв'язку із формуванням романтичної парадигми світосприйняття, захопленням старовиною, прагненням пізнавати своє, рідне, національне» [9].

Українська проза першої половини XIX століття повною мірою відбиває згадані вище процеси, що знайшли своє відображення у творах Григорія Квітки-Основ'яненка, Миколи Гоголя (особливо у його ранніх творах на українську тематику), Пантелеймона Куліша, Ганни Барвінок – Олександри Білозерської-Куліш (у її «Оповіданнях з народних уст»), Марка Вовчка – Марії Вілінської (її «Народні оповідання» хоч і вийшли друком на початку 60-х років XIX століття, але були написані раніше і за творчим методом підпорядковуються зазначеній парадигмі), Маркіяна Шашкевича (маємо на увазі його оповідання «Олена»). Ці автори зуміли плідно закумулявати весь потенціал фольклорних засобів, творчо переосмислюючи їх, зображали народне буття у всіх його проявах, найбільше акцентуючи на емоційно-психологічній складовій при змальованні характерів героїв. У цей період відбувалося якнайтісніше «зближення фольклорної та літературної традицій, що виражалося у стилізації текстів під фольклорні зразки, запозиченні фольклорних сюжетів і символів» [6, с. 699].

Разом із появою у той час перших фольклорних та фольклорно-етнографічних збірників М. Цертелева, М. Максимовича, А. Метлинського, П. Лукашевича, П. Куліша та інших починається й теоретичне осмислення як самих фольклорних творів (з таких аналітичних дискурсів, коментарів фактично й постає українська фольклористика як наука), так і їх взаємозв'язків з літературою, дослідження яких завдяки своїй багатовекторності залишається актуальним і до сьогодні.

Есплікування таких впливів в українській науковій думці знаходимо вже у М. Максимовича (зокрема, він досліджував фольклорну основу «Слова о полку Ігоревім»), О. Бодяньського, І. Срезневського, М. Костомарова, П. Куліша (які висловлювали у цьому плані в основному «універсальні» судження); О. Потєбні, М. Сумцова, М. Драгоманова, І. Франка, М. Грушевського, Ф. Колесси, М. Дашкевича, Б. Грінченка, М. Павлика, В. Гнатюка (які розвинули та продовжили дослідження попередників, даючи певні методологічні рекомендації стосовно розуміння складності та неоднозначності трансформаційних процесів, заклали підвалини наукового аналізу фольклорно-літературних взаємозв'язків). Аналізуючи XIX століття як період повного відділення літературної творчості від усної словесності, І. Франко писав про те, що у цей час «освічена одиниця починає виростати духом понад голови сірої, темної маси, починає виломлюватись з гнітючих рамок традиції, в яких живе», у своїй творчості письменник намагається якнайбільше проявити свою індивідуальність, проте зовсім не йдеться про те, що він не користується елементами традиційної культури, «він постарасться тільки дати тим елементам якнайбільше своєї індивідуальної окраски, розширити ті форми, поглибити ті мотиви, поглянути на них з іншого боку, ніж досі гляджено, ввести нові комбінації, досі не уживані» [8, с. 77].

У радянські часи взаємозв'язки фольклору та літератури були предметом дослідження відомих українських науковців цього часу, як О. Лободи, В. Перетца, В. Петрова, К. Грушевської, П. Попова, М. Рильського, О. Дея, Г. Нудьги, М. Пазяка, Т. Комаринця, О. Гончара та інших. Інколи, апелюючи до окремих періодів та напрямів, вони в основному аналізують фольклоризм окремих авторів або й конкретно взятого твору, подекуди висвітлюючи співдію твору народного й авторського дотично, у межах розв'язання інших наукових проблем та інтересів.

На межі XX і XXI століть найбільш відомими у напрямку фольклорно-літературних зв'язків стали праці М. Грицаця, В. Бойка, Л. Дунаєвської, Р. Кирчіва, В. Давидюка, І. Денисюка, В. Качкана, Б. Хоменка, В. Погребенника, С. Росовецького, П. Будівського, М. Дмитренка, Т. Шевчук, Г. Грабовича, М. Яценка, Н. Шумеди, О. Зілинського.

Якщо говорити про фольклоризм української прози першої половини XIX століття, то варто відзначити, що письменники цього періоду розвинули власні принципи трансформації фольклору в літературу. Наприклад, звертаючись до оповідань Г. Квітки-Основ'яненка, М. Яценко писав, що при його «підході залучені з фольклору сюжетні схеми, мотиви розщеплюються, розкладаються індивідуальною, суб'єктивною свідомістю автора і виступають не як цілісна естетична модель світу, естетико-етичний взірець, а тільки як матеріал, що використовується для досягнення достовірності художньої форми, найбільш сприйнятної і зрозумілої простонародному читачеві...» [10, с. 61].

Фольклор і література як дві взаємопроникні системи досліджувалися також зарубіжними вченими XX століття, серед яких М. Азадовський, М. Андрєєв, В. Гусєв, Ю. Соколов, У. Далгат, О. Фрейденберг, Д. Медриш, П. Богатирьов, Л. Ємельянов, В. Пропп, П. Путілов, С. Лазутін, В. Сідельников, А. Бушмін, С. Азбелев, Л. Дмитрієв, В. Жирмунський, В. Митрофанова, Н. Савушкіна, Т. Тіселтон Дейер, Д. Хормен, Р. Дорсон та інші. На жаль, не видається можливим тут назвати їхні праці та окреслити наукові підходи більш детально. Це студії набагато ширшого формату.

Стосовно трансформації уснопоетичної символіки в літературу, зокрема українську прозу зазначеного періоду, як засіб стилістичної естетизації тексту, то треба відзначити її багатогарність, тобто, можна говорити, що відбувалася вона не лише на рівні засвоєння безпосередньо фольклорних символів (астральних, рослинних, тваринних і т. п.), але й на рівні окремих смислових модусів, семантичних зрізів, етнобуттєвих концептів. У цьому випадку теоретичною та джерельною базою для таких спостережень є праці О. Таланчук, М. Дмитренка, О. Братка-Кутинського, В. Давидюка, Л. Копаниці, Г. Усатенко, С. Китової, Н. Пастух, Л. Іваннікової, О. Шалак, В. Завадської, Я. Музиченко, В. Жайворонка, З. Василько, В. Яніва, В. Борисенко та багатьох інших. Трактують етнобуттєвих смислових концептів допомагають здійснити праці етнофілософського спрямування С. Кримського, О. Кирилюка, В. Личковаха. Спираючись на дослідження цих вчених та аналізуючи проникнення й трансформацію народнопоетичних символів у літературу, можемо умовно поділити їх на окремі семантичні групи, які є темою окремої наукової розвідки.

Таким чином, спираючись на позитивний досвід попередників, маємо нові завдання до наукового поступу, оскільки «розширюються й рамки самих досліджень, виробляються й кристалізуються нові основоположні підстави вивчення фольклорно-літературних взаємовпливів» [1, с. 11]. Вагомими здобутками української філологічної науки у цьому напрямку сьогодні можна вважати праці О. Вертія, П. Іванишина, В. Івашківа, Я. Гарасима, О. Мікули, С. Квіта, О. Кузьменко, Р. Марківа та інших вчених, які розвивають, поглиблюють дослідження фольклоризму літератури через взаємозв'язки з іншими науковими гуманітарними галузями.

Висновки. Отже, виходячи із вищезазначеного, можемо дослідження фольклоризму літератури в українській науці умовно поділити на чотири періоди:

перша половина XIX століття, коли закладалися підвалини української фольклористики як науки, а романтизм стимулював використання фольклору в авторській творчості;

кінець XIX – початок XX століття, коли було створено справді наукове підґрунтя для аналізу фольклорно-літературних взаємозв'язків;

радянський період (в основному 60-90 роки XX століття), коли на високому рівні було проаналізовано фольклорну основу творчості багатьох українських письменників різних періодів та висловлено цілий ряд універсальних наукових гіпотез стосовно дослідження цієї проблеми;

сучасний період, який характеризується пошуками нових підходів щодо вивчення фольклоризму літератури на перетині з іншими гуманітарними галузями.

Література

1. Вертій, О. (2005) Народні джерела національної самобутності української літератури 70-80-х років XIX століття : Монографія. Суми : Собор. 486 с.
2. Гарасим, Я. (2010) Національна самобутність естетики українського пісенного фольклору. Львів : НВФ «Українські технології». 376 с.
3. Далгат, У. Б. (1981) Литература и фольклор. Теоретические аспекты. М. : Наука. 303 с.
4. Іванишин, П. (2008) Національний спосіб розуміння в поезії Т. Шевченка, Є. Маланюка, Л. Костенко : Монографія. К. : Академвидав. 392 с.
5. Кузьменко, О. (2009) Стрілецька пісенність : фольклоризм, фольклоризація, фольклорність. Львів : Інститут народознавства НАН України. 296 с.
6. Літературознавчий словник-довідник, (2007) / За ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. К. : ВЦ «Академія». 752 с.
7. Українська фольклористика. Словник-довідник (2008) / Укладання і загальна редакція Михайла Чернопиского. Тернопіль : Підручники і посібники. 448 с.
8. Франко, І. Я. (1980) «Тополя» Т. Шевченка // Франко І. Я. Зібрання творів в 50-и томах. Т. 28. К. : Наукова думка. С. 73–88.
9. Шутенко, Ю. Фольклоризм літератури. Режим доступу : ntl.etnolog.jrg.ua/zmist/2004/№5/Art16.htm.
10. Яценко, М. Т. (1989) Питання реалізму і позитивний герой в літературно-естетичній думці першої половини XIX століття. К. : Наукова думка. 335 с.
11. Яценко, М. Т. (1987) Українська романтична поезія 20–60-х років XIX ст. / М. Т. Яценко // Українські поети-романтики : поетичні твори ; упоряд. і приміт. М. Л. Гончарука ; вступ. ст. М. Т. Яценка ; ред. тому М. Т. Яценко. К. : Наукова думка. 592 с.